

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25 Rīga LV 1010, tālr. 67686768; fax 67244074; e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2013.gada 15.aprīlī Nr. 1-6/7
Uz 26.03.2013 Nr.1-03.3/69

Latvijas Republikas Satversmes tiesai
Jura Alunāna ielā 1
Rīgā, LV-1010

Par viedokļa papildināšanu lietā Nr.2012-26-03

Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – tiesībsargs) ir saņēmis Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 26.marta vēstuli Nr.1-03.3/69. Satversmes tiesas norāda uz 2013.gada 15.februāra lēmumu, saskaņā ar kuru tiesībsargs ir atzīts par pieaicināto personu lietā Nr.2012-26-03 „Par Ministru kabineta 2006.gada 31.oktobra noteikumu Nr.899 „Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība” (turpmāk Noteikumi Nr.899) 67.¹punkta 3.apakšpunkta (2010.gada 28.decembra redakcijā) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.panta pirmajam teikumam (turpmāk – lieta Nr.2012-26-03).

Lietā Nr.2012-26-03 tiek vērtēta Noteikumu Nr.899 67.¹punkta 3.apakšpunkta (2010.gada 28.decembra redakcijā) atbilstība Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam. Satversmes tiesa norāda, ka tiesībsargs tika aicināts izteikt viedokli par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.panta pirmajā teikumā ietvertajam vienlīdzības principam. Satversmes tiesā 2013.gada 20.martā tika saņemts tiesībsarga viedoklis lietā Nr.2012-26-03. Satversmes tiesas ieskatā tiesībsarga viedoklī nav ietverts pietiekams juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.panta pirmajā teikumā ietvertajam vienlīdzības principam. Satversmes tiesa vērš uzmanību uz Tiesībsarga likuma 11.panta 1.un 2.punktu, kas noteic tiesībsarga funkcijas veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību un sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un lūdz līdz 2013.gada 15.aprīlim papildināt sniegto viedokli ar juridisku argumentāciju par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.panta pirmajam teikumam.

Papildinot lietā Nr.2012-26-03 iepriekš sniegto viedokli, tiesībsargs atzīmē, ka vienlīdzība tiesību sistēmā darbojas kā vispārējs tiesību princips (sk.Kaufmann A.Hassemer W., Neumann U. *Einführung in die Rechtsphilosophie un die Rechtstheorie der Genwart.8.Aufl.Heidelberg (u.c.) 2011,S.237 ff.*). Vienlīdzības

princips nozīmē, ka vienādos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos izturēšanās ir jābūt vienādai, savukārt atšķirīgos apstākļos izturēšanās ir jābūt atšķirīgai. (sk. ES tiesas 11.06.2011, spriedumu lietā Nr.C285/10.29.punktu; ES tiesas 29.10.2009.spriedumu lietā Nr. C-174/08. 44.punktu; ES tiesas 10.04.2008.sprieduma lietā C-309/06. 49. un 51.punktu).

Vienlīdzības princips ir pozitivizēts Latvijas Republikas Satversmes 91.pantā (*D.Iļjanova Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana. Rīga. Ratio Juris, 2005*). Vienlīdzības princips pēc savas struktūras nevar tikt piemērots patstāvīgi, bet gan tikai kopā ar kādu citu tiesību normu, respektīvi, tam nepieciešams, ka jau eksistē kāda cita tiesību norma, kas kaut ko materiāli noregulē. (sk. *Latvijas Republikas Satversmes komentāri VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības, Latvijas Vēstnesis, 2011., 75.lp.*). Sniedzot viedokli lietā Nr.2012-26-03 tiesībsargs vienlīdzības principu analizējis kopsakarā ar Latvijas Republikas Satversmes 111.pantu.

ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 25.pantā noteiktās tiesības uz medicīniskajiem pakalpojumiem un sociālajiem pakalpojumiem slimības gadījumā nodrošināmas, ņemot vērā ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 2.pantu, kas noteic: „*katram cilvēkam jābūt apveltītam ar visām tiesībām un visām brīvībām, kas pasludinātas šajā deklarācijā, neatkarīgi no rases, ādas krāsas, dzimuma, valodas, reliģijas, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās vai citas izcelsmes, mantiskā stāvokļa, kārtas vai cita stāvokļa. Turklat nedrīkst būt nekādas atšķirības valsts vai teritorijas, pie kuras cilvēks pieder, politiskā, tiesiskā vai starptautiskā stāvokļa dēļ neatkarīgi no tā, vai šī teritorija ir neatkarīga, aizbilstama, bez pašpārvaldes vai kaut kā citādi ierobežota savā suverenitātē*”.

ANO Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 2.panta 2.punkts noteic: „*šā pakta dalībvalstis apņemas garantēt, lai šajā pakta pasludinātās tiesības tiku īstenotas bez jebkādas diskriminācijas - neatkarīgi no rases, ādas krāsas, dzimuma, valodas, reliģijas, politiskās vai citas pārliecības, tautības vai sociālās izcelšanās, mantiskā stāvokļa, dzimšanas vai citiem apstākļiem*”. Šīs tiesības attiecas uz pakta 12.pantu - apņemšanos radīt tādus apstākļus, kas ikvienam nodrošinātu medicīnisko palīdzību un medicīnisko kopšanu slimības gadījumā.

Eiropas Sociālās hartas II sadaļas 13.pants noteic tiesību uz veselību aizsardzību, un ir piemērojams, ņemot vērā Eiropas Sociālās hartas preambulā norādīto: „*sociālo tiesību baudīšana būtu jānodrošina bez diskriminācijas, neatkarīgi no rases, ādas krāsas, dzimuma, reliģiskās pārliecības, politiskajiem uzskatiem, nacionālās piederības vai sociālās izcelsmes*”.

Likumdevēja ziņā ir noteikt tās tiesiskās situācijas, uz kurām tas attiecina vienas un tās pašas tiesiskās sekas, ja šādai pieejai ir objektīvs attaisnojums (sk.: *Jarass D., Pieroth B. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. 8. Aufl. München: Verlag C.H.Beck, 2006, S. 99*). Ar Noteikumiem Nr.899 ir izveidota zāļu kompensācijas sistēma, tostarp kompensējamo zāļu C saraksts.

Latvijas Republikas Satversmes 91. panta kontekstā atšķirīgās attieksmes pamatā ir jābūt “saprātīgiem iemesliem” (sk.: *Levits E. Par tiesiskās vienlīdzības principu // Latvijas Vēstnesis, 2003. gada 8. maijs, Nr. 68*). Lai noskaidrotu, vai ar Noteikumu Nr.899 67.¹punkta 3.apakšpunktu tiek radīta nepamatota, atšķirīga attieksme, jānoskaidro vai šāds ierobežojums ir paredzēts likumā, vai šai atšķirīgajai attieksmei ir leģitīms mērķis un vai šāda rīcība ir nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā. Iepriekš minētie kritēriji jāanalizē arī kopsakarā ar samērīguma principu

(*Skat. piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumus lietās Socialist party and others v. Turkey (20/1997/804/1007) un Vogt v. Germany (17851/91)*). Tiesībsargs, sniedzot viedokli lietā Nr.2012-26-03, jau norādīja, ka zāļu kompensācijas sistēmas nodrošināšana, tostarp dārgu, pacientiem nepieciešamu zāļu iekļaušana kompensējamo medikamentu sistēmā, ir uzskatāma par leģitīmu mērķi. Tomēr nav saskatāms pietiekams pamatojums normatīvajā regulējumā ietvertajai atrunai, kas paredz atšķirīgu attieksmi pret personām gadījumā, kad finansējums nebūtu pieejams, nevērtējot, vai ir iespējams rast nepieciešamo finansējumu, attiecīgi samazinot izdevumus citās jomās, vai citos veidos. Apstrīdētajā normā nav saskatāmi saprātīgi iemesli privātpersonu nostādišanai nevienlīdzīgā situācijā savstarpēji.

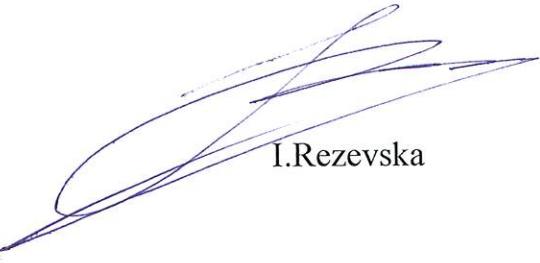
Tiesiskās vienlīdzības princips neierobežoti darbojas publisko tiesību jomā - attiecībās starp valsti un privātpersonu. Valstij, izdodot, piemērojot un interpretējot tiesību normas, kas skar privātpersonas, jāievēro princips, ka visi cilvēki ir tiesiski vienlīdzīgi, tas ir, ar vienādām tiesībām un vienādiem pienākumiem. (*sk.: Levits E. Par tiesiskās vienlīdzības principu // Latvijas Vēstnesis, 2003. gada 8. maijs, Nr. 68.*) Kompensējamo zāļu C saraksts ir veidots kā pieejams sabiedrībai kopumā, tomēr ierobežots saņēmēju loks, finanšu trūkuma gadījumā, atsakot C sarakstā ieklauto zāļu un medicīnisko ierīču kompensāciju, ja ir sasniegts lēmumā par zāļu vai medicīnisko ierīču iekļaušanu C sarakstā noteiktais pacientu skaits. Tādējādi tām personām, kurām nepietiek finansējuma, netiek garantētas tiesības uz sociālo, medicīnisko palīdzību.

Vienlīdzības princips ir vērts uz tiesiskās vienlīdzības un tikai pakārtoti uz faktiskās (it sevišķi ekonomiskās) vienlīdzības nodrošināšanu (*sk. Latvijas Republikas Satversmes komentāri VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības, Latvijas Vēstnesis, 2011., 75.lp.*). Apstrīdētajā normā ietvertā atruna, kas paredz atšķirīgu attieksmi pret personām gadījumā, kad finansējums nav pieejams, rada gan tiesisku, gan faktisku nevienlīdzību personu starpā. Ar Noteikumu Nr. 899 67.¹punkta 3.apakšpunktu nav ievērots samērīgums attiecībā pret personām, kuras atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos. Apstrīdētā norma nenodrošina to, ka visām personām, kurām ir noteikta vienāda diagnoze un kurām saskaņā Noteikumi Nr. 899 ir tiesības saņemt kompensējamos medikamentus dzīvības funkciju nodrošināšanai, ir pieejams vienlīdzīgs mehānisms to saņemšanai.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, sniedzu viedokli, ka Ministru kabineta 2006.gada 31.oktobra noteikumu Nr.899 „Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība” (turpmāk Noteikumi Nr.899) 67.¹punkta 3.apakšpunktts (2010.gada 28.decembra redakcijā) nav atbilstošs Latvijas Republikas Satversmes 91.panta pirmajam teikumam.

Ar cieņu,

Tiesībsarga vietniece

I.Rezevska